

Lærerveiledning til
Instukid – mine år på ungdomsavdeling
av Johanne Rogndal

Mål med opplegget:

Å vekke elevenes interesse for sakprosa:

- ✓ gjennom at elevene utforsker teksten
- ✓ gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- ✓ gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i teksten og får innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser
- ✓ gjennom at elevene reflekterer kritisk over tekstenes påvirkningskraft og troverdighet, og opptrer etisk og reflektert i kommunikasjon med andre
- ✓ gjennom at elevene bruker fagtekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Før lesing

Til lærer: Dette utdraget handler om psykisk sykdom, tvang og vold. Du kjenner din elevgruppe best, og vet om det egner seg å jobbe med utdraget i plenum. Minn elevene på at Johannes historie bare er hennes egen, og ikke representerer alle ungdommer som har vært på institusjon. Noen har dårlige opplevelser, og andre har gode opplevelser.

Forslag til klassesamtale:

- *Instukid* er en sakprosabok. Hva er forskjellen på skjønnlitteratur og sakprosa?
- Hvordan kan du vite om en tekst er sakprosa eller skjønnlitteratur?
- Liker du å lese sanne historier om virkeligheten, eller foretrekker du skjønnlitteratur? Eller har du ingen preferanse? Hvorfor?
- Studer omslaget på boka. Hva tenker dere om den? Hva med jenta på bildet? Hvordan ser hun ut? Hvilke forventninger får dere til boka ut ifra omslaget? Får dere lyst til å lese den eller ikke? Hvorfor/hvorfor ikke?

- Er dere kjent med ordet instukid? Hva slags assosiasjoner gir ordet dere? Kan ordet være stigmatiserende?
- Hva med “institusjon”, “klinikk”, “tvang” og “psykisk helsevern”?

Underveis

Hør gjerne på utdraget høyt i klassen. Det er forfatteren selv som leser.

Hvis du leser, sett strek under ting som overrasker eller forundrer deg. Hvis du lytter, noter stikkord når noe overrasker eller forundrer deg.

Etter lesing

I læringspar/små grupper

- Hvilke følelser skapte utdraget i deg? Hvorfor?
- Ble du overrasket over det Johanne ble utsatt for på institusjonen?
- Hva tenker dere når dere leser/hører “gullfisk i bolle”? Hva kan det være et symbol for? Har Johanne og gullfisken noe til felles?
- Kapitlene skifter mellom tiden på UK i 2006, og nåtid i 2022, hvor Johanne er voksen, utdannet psykolog og har barn. Legger dere merke til noen forskjeller i språket mellom delene fra 2006 og 2022?
- Hva er kognisjon og persepsjon?
- Johanne skriver at selv om hun lever et godt liv, er hun ennå ikke fri. Hva mener hun med det?
- Johanne forteller at hun løper for å bearbeide følelser. Det er mange som bruker fysisk aktivitet som en måte å få ut stress på. Hva er din metode?

- En del av Johannes rutine er å løpe en time hver dag. Har du noen rutiner? Trives du med rutiner eller ikke?
- “Skammen gjør at man velger å bære det på egen hånd, selv når man vet at lidelse blir så mye sterkere når man står alene om det.” Hva mener Johanne med det? Er du enig eller ikke? Forklar.
- Diskuter denne påstanden fra teksten: “Sterke opplevelser er med oss videre. De påvirker hvem vi er, hva vi gjør. Hvordan vi ser verden. Hva vi ser etter, når vi ser.” Er du enig? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan påvirker tiden på UK Johanne i voksen alder?
- Hvorfor blir Johanne så opprørt over de barnehageansatte hun ser på T-banen?
- Tror dere at behandlingen Johanne og de andre ungdommene på UK fikk hjalp dem?
- Hva synes du om måten de ansatte på institusjonen behandler Johanne på? Gjør de bare jobben sin?
- På hvilken måte kommer kritikken mot psykisk helsevern til uttrykk?

Klassesamtale

- Bruk gjerne noen av de samme påstandene som elevene har diskutert i makkerpar/smågrupper. Nå har de fått bearbeidet teksten og egne følelser, og er bedre rustet til å diskutere i full klasse.
- Johanne reflekterer som voksen at hun ikke hadde et språk for å forklare hvordan hun følte seg som ungdom, og hun tror at dette førte til utagering som igjen førte til økt tvang fra de voksne rundt henne. Hvorfor er språk viktig? Kan språk også kalles makt? På hvilken måte?

Individuelt

- Skriv en tekst hvor du prøver å sette deg inn i hva vennen som kommer på besøk tenker da hun ser Johanne.
- Skriv en fagartikkel om psykisk helsehjelp for ungdom i Norge hvor du presenterer ulike tilbud ungdom kan benytte seg av. Mulige kilder kan være:
<https://www.helsenorge.no/psykisk-helse/psykisk-helsehjelp-for-barn-og-unge/>
chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.helsedirektoratet.no/brosjyrer/rettigheter-i-psykisk-helsevern-for-deg-under-16-ar/Rettigheter%20i%20psykisk%20helsevern%20for%20deg%20under%2016%20%C3%A5r.pdf
<https://www.ung.no/snakk-med-noen>
<https://ungsamtale.no/om-oss>
- Alle har rett til å klage på helsehjelpen de får i Norge. Finn ut hva man kan gjøre som ungdom dersom man føler at man blir urettferdig behandlet av helsepersonell og lag en presentasjon hvor du legger fram mulighetene.

Videre

- Finn boka på biblioteket og les hele boka. Skriv en bokanmeldelse.
- I tillegg til UK, tilbragte Johanne tid på en barnevernsinstitusjon. Disse institusjonene har vært mye diskutert de siste årene. Finn ut mer om denne debatten, og lag en presentasjon hvor dere legger fram funnene deres.